

- Leg van tevoren uit wat je gaat doen en waarom.
- Realiseer je dat het LO genderdysforie te weeg kan brengen (bijv. wanneer een binder uit moet bij het ausculteren van de longen).
- Vraag uit of iemand het spanned vindt en/of negatieve ervaringen heeft gehad en vraag hoe je hier tijdens het LO rekening mee kan houden;
- Houd rekening met welke organen iemand heeft, ongeacht diens genderrepresentatie (zoals bijv. cervix, prostaat);
- Streef naar de minst invasieve adequate behandeling/beeldvorming, i.o.m. de patiënt (bijv. abdominale- i.p.v. transvaginale echo).

Lichamelijke onderzoek (LO)

Extern geslachtsorgaan
 Geboortekanaal, interne kanaal
 Intern voortplantingsorgaan
 Gonden
 Baarmoeder
 eierstokken/testikels
 In plaats van:
 vulva/penis/scrotum

LICHAAMSDIENEN
 Gebruik liever:
 Draag-, zwangere-, geboorte ouder
 Ouder
 Brus

FAMILIE EN VERWANTSCHAP
 Gebruik liever:
 Ouder
 Ouder

ALGEMEEN
 Gebruik liever:
 Persoon die menstrueert
 Zwangere
 Persoon die sperma produceert
 Hogelagde stem
 Oestrogenen
 Testosteron

Genderneutrale alternatieve termen:

- Vrouwelijk: "Kan je haar binnenvoelen? Zij wacht op haar uitslag."
- Mannelijk: "Kan je hem binnenvoelen? Hij wacht op zijn uitslag."
- Neutraal: "Kan je die binnenvoelen? Die wacht op diens uitslag."
- "Kan je hen binnenvoelen? Hen wacht op hun uitslag."

- Bij onderzoek over de gewenste aanspreekvorm kan de patiënt ook met enkel de achternaam binnen worden geroepen in plaats van "Meneer Janssen" of "Mevrouw Janssen";
- Noem je eigen voornaamwoorden wanneer je je voorstelt;
- Vraag alles wat nodig is, stel geen irrelevante vragen;
- Leg het belang uit van vragen die als vervelend of te persoonlijk kunnen worden opgevat.

INCLUSIEVER TAALGEBRUIK EN LICHAAMELIJK ONDERZOEK

DIAGNOSE EN PRAKTISCHE TIPS

Genderdysforie (DSM-5) Ook: "Genderincongruentie" (ICD-11)
 Genderdysforie omvat de gevoelens van onbehagen en negativiteit die geassocieerd worden met het toegewezen geboortegeslacht, en de manier waarop dit zich verhoudt tot de genderidentiteit en -expressie. Mensen kunnen ideeën over hoe hun lichaam eruit zou 'moeten' zien internaliseren, en dysforie ontstaat vanuit de sociale verwachtingen die gelinkt zijn aan het toegewezen geslacht en het hebben van een genderidentiteit die hier niet bij aansluit. Genderdysforie begint meestal in de kindertijd, maar kan ook pas in de puberteit of in het volwassenen leven ontstaan. Externe factoren kunnen het gevoel van dysforie zowel positief als negatief beïnvloeden.

Tips voor inclusie van genderdiversiteit

- Update de genderidentiteit en voornaamwoorden van een patiënt in het medisch dossier.
- Maak de werkomgeving zo inclusief mogelijk.
 (bijv. door de aanwezigheid van een genderneutraal toilet in de wachtruimte)
- Plaats ergens in de werkplek een voorwerp met een regenboogpatroon.
 (bijv. een vlaggetje of sticker op het bureau, een keycord)
- Pas genderinclusief taalgebruik toe.
- Voeg je eigen voornaamwoorden toe aan je naambadge en e-mail handtekening.
- Geef je op voor de lijst met LHBTI+ vriendelijke artsen van Roze in Wit.

Gemaakt op initiatief van stichting *Treat it Queer*.

Voor meer informatie en een gratis volledige versie van de zakkaartjes, zie:

www.treatitqueer.org/products/queerhealthpocketcards
 (of scan de QR-code)

Feminiserende genderbestijgende zorg
 De meest voorkomende feminiserende hormoonbehandeling is met oestrogenen (transdermaal/oraal/sublinguaal), al dan niet i.c.m. borstvoeding: lactatie kan worden opgewekt bij patiënten met gevorderde Tanner stadia van de borsten middels hormoonstimulatie conform die bij cisgender vrouwen.
Hormonaal: borstgroei, afname lichaams- en gezichtsbehaarung, afname testisvolume, erectiele dysfunctie, afname libido, afname spiermassa, peervormige verdeling, zachtere huid, stop of gedeeltelijk herstel van terugtrekkende haarlijn
Chirurgisch: orchidectomie, vaginoplastiek, mammoplastiek/borstvergroting, adamsappelreductie, feminiserende gezichtschirurgie, stembandoperatie
Niet-medisch: tucking, padding, stuffing, laseren gezichtsbehaarung

Masculiniserende genderbestijgende zorg
 Testosteron (transdermaal, intramusculair) is de meest gebruikte masculiniserende hormoonbehandeling. Testosteron is geen anticonceptie.
Hormonaal: baardgroei, alopecia androgenetica, acné, lagere stem, hoekigere kaaklijn, hoger libido, clitoromegalie, vaginale atrofie/droogheid, appelvormige verdeling, toename spiermassa
Chirurgisch: mastectomie/borstoperatie, hysterectomie, ovariectomie, metadoplastiek, falloplastiek, scrotoplastiek, colpectomie/vaginvolverwijding
Niet-medisch: binding, packing

Een deel van de transgender en genderdiverse personen maakt gebruik van genderbestijgende zorg. Er bestaan diverse opties en mogelijkheden, waar verschillende combinaties van gekozen kunnen worden.

GENDERBESTIJGENDE ZORG

GENDERDIVERSITEIT

Begrippen

Genderidentiteit
 Genderidentiteit is het persoonlijke gevoel/begrip van iemands eigen gender, onafhankelijk van iemands biologische geslacht.

VB: transgender vrouw/man, cisgender vrouw/man, non-binair, genderqueer

Seksuele oriëntatie

Seksuele oriëntatie zegt iets over tot wie iemand zich seksueel, romantisch en/of emotioneel aangetrokken voelt.

VB: homoseksueel, lesbisch, biseksueel, heteroseksueel, panseksueel

Biologische geslacht

Het biologische geslacht is een combinatie van lichamelijke eigenschappen als chromosomen, hormonen, interne- en externe voortplantingsorganen en secundaire geslachtskenmerken. Het geslacht dat bij de geboorte toegewezen wordt is vrouw, man of interseks. Interseks is een term die verschillende variaties beschrijft van aangeboren genetische kenmerken en/of anatomie van de voortplantingsorganen, die niet passen binnen de klassieke man/vrouw definitie.

VB: syndroom van Turner en Klinefelter syndroom

Genderexpressie

Genderexpressie is de manier waarop iemand diens gender uit/presenteert naar de buitenwereld, o.a. door gedrag en kleding.

VB: androgyn, feminien, masculien

